

ПРИКАЗИ

Божидар Шекуларец, ЦРНА ГОРА У ДОБА ВОЈИСЛАВЉЕВИЋА,
Цетиње, 2007, 184 стр.

Раносредњовјековном прошлости Црне Горе бавили су се не само црногорски него и југословенски и страни историчари, али више успутно : у ширим историјским прегледима или у оквиру посебних темата.

Интересовања за тај дио црногорске прошлости, не случајно, често нијесу била поштеђена од бројних, агресивних, посвајања и присвајања од стране разних историчара па и цијелих историографија, особито српске, хрватске и албанске.

На жалост, ни у дијелу црногорске историографије, чак ни у вишетомној *Историји Црне Горе*, није сасвим направљен отклон од таквог односа према том и другим периодима црногорске повијести. Такође, ни поједини историјски прегледи или појединачне студије нијесу лишени те и такве посесивности.

У новије вријеме, у знатној мјери, уз нове научноистраживачке захвате и нова сазнања и ослобађање науке од идеолошко-политичке зависности, великодржавних и великонационалних задатака, пројектовања садашњости у прошлост – почело се критичкије и научније приступати и изучавању средњовјековног периода историје Црне Горе.

У том погледу посебан искорак су направили поједини домаћи историо-

писци, нарочито аутори новијих лексикографских јединица.

Међутим, све до сада нико није прегледно и јасно за ширу читалачку популацију направио преглед историје Црне Горе у раном средњем вијеку, познатом као дукљански период у коме влада династија Војислављевића.

Велико прегнуће у познавању раносредњовјековног периода црногорске прошлости учинио је проф. др Божидар Шекуларец књигом *Црна Гора у доба Војислављевића*, коју је објавила штампарија „Обод“ са Цетиња.

Наведена књига је жанровски поливалентна : она је уједно и кратка историја дукљанског периода од кнеза Владимира (касније проглашеног за свеца), који је био у зависном односу према Византији, па цару македонских Словена Самуилу, преко његовог синовца кнеза Војислава, родоначелника династије, који је Дукљу ослободио од византијске власти и учврстио као државу, све до низа његових насљедника који су владали преко сто педесет година, али ово дјело је и хроника једног периода и користан приручник.

Војислављев син Михаило уздигао је државу на степен краљевине, самосталном и независном државом. У владарском низу дукљанских краљева и краљица само су посљедњи

владари Дукље, Михаило и његова удовица Десислава носили кнежевску титулу, када је држава Дукљанских Словена изгубила самосталност и ушла у састав Рашке 1189. године.

Проф. др Божидар Шекуларац је на основу разноврсних извора и литературе, својих и туђих радова на теме из раносредњовјековне прошлости Црне Горе, сачинио врло интересантно штиво. Због садржајне разурђености и још недовољне изучености тога периода тешко је било направити неку чврсту структуру. Можда би неки познаваоци овога периода могли ставити извјесне замјерке у погледу неурједначености текста и кохерентности цјелине, али се аутору мора одати признање за частан покушај да овај период црногорске прошлости осветли и приближи, не само хронолошки и тематски него и по владарима.

Нарочито је за похвалу покушај аутора да свакога дукљанског владара посебно издвоји, да истакне његову владалачку индивидуалност, прилике у којима долази на пријесто, карактеристике владања. Такође, др Шекуларац је успио да дукљански период сагледа са више аспеката, да представи драматичност династичких борби око пријестолу али и трагичан положај државе окружене моћним непријатељима. Он посебно истиче погубност унутрашњих превирања негативну улогу "рашке струје" у судбини и слому државе.

Поред *Увода*, који представља стручну и методолошку пролегомену у цјелину, књига је састављена из пет структурних дјелова. У првом поглављу аутор настоји да непретенциозно, на основу резултата историјске науке, научних истраживања и археолошких сазнања, као и свога научног искуства

у бављењу тим периодом црногорске повјеснице, представи што ближе и подробније доба Војислављевића, истичући све оно што је битно, омеђујући је географски и историјски, указујући на релевантну грађу и изворе.

У другом дијелу књиге др Б. Шекуларац је појединачно обрадио свакога владара из династије Војислављевића – најважније непосредне претходнике, њеног родоначелника Војислава: *архонта Петра* (друга половина X вијека), *кнеза Владимира Дукљанског – Светог* (997-1016), те личност *кнеза Војислава* (1025 – 1050), затим његове велике насљеднике, његовог сина *краља Михаила* (1046 – 1081) и унука, *краља Бодина* (1081 – 1101), који су у почетку били савладари а потом самостални суверени.

Слиједи даље цијели низ владара из династије Војислављевића: *краљица Јаквинта*, Бодинова жена (владала са мањим прекидима од 1101. до 1114), те епизодни краљеви *Доброслав*, Бодинов полубрат (1101), *Кочопар*, Бодинов брат (1101 – 1102) и *Владимир II*, Бодинов синовац (1103 – 1114), а затим Бодинов син *краљ Ђорђе* (први пут 1114 – 1118 и други 1125 – 1131), *краљ Грубеша* (1118 – 1125), *краљ Градихна* (1131 – 1141). Он је посљедњи дукљански владар са титулом краља.

Због историјских неприлика држава се смањивала, као и њен значај. Посљедњи дукљански владари имали су само кнежевску титулу: *кнез Михаило* син краља Владимира II, *кнегиња Десислава*, жена Владимирова (до 1189). Српски велики жупан Стефан Немања осваја 1189 Дукљу, која се од првовјенчаног краља Михаила назива *Краљевство Словена*, и са тиме нестаје самосталне и независне ду-

кљанске државе Војислављевића. Уз ово поглавље аутор је дао родословну шему династије Војислављевића.

Треће поглавље је посвећено административно-територијалној подјели државе Војислављевића, систему власти и друштвеном уређењу, градителству и култури уопште.

Црногорску историју обиљежили су не само владари него и свеци. Зато аутор у оквиру истог поглавља нарочиту пажњу поклања Светом Владимиру Дукљанском, духовном родоначелнику и заштитнику династије, ослањајући се углавном на *Љетопис пона Дукљанина*.

У оквиру постојеће структуре, да би истакао богатство и значај дукљанског наслеђа, аутор је направио дијалог говорећи о *Мирослављевом јеванђељу* као продукту те баштине, једном од стубова црногорске писмености и средњовјековне књижевности, дукљанске провенијенције, као и о присуству глаголице и ћирилице на простору дукљанске државе.

Четврто, и те како важно, поглавље у књизи односи се на цркву и њен положај, статус и карактер у држави Во-

јислављевића – *Дукљи* или *Краљевству Словена*. Аутор се у монографији ослања не само на литературу него и на различите изворе, посебно на замашни корпус *Monumenta Montenegrina*. Уз текст је приложен списак дукљанских епископа и архиепископа, односно бискупа и надбискупа до краја 12. вијека.

У завршном петом поглављу проф. др Б. Шекуларца је, као додатак, уврстио грађу и изворе: повеље и друге исправе, папске буле и факсимиле, мада неки документи прелазе горњи хронолошки међаш књиге.

Књига је илустрована разним прилозима.

Све у свему, изузетно је вриједан и значајан покушај проф. др Божицара Шекуларца да државу Војислављевића представи посебно, цјеловито и прегледно и истакне њене владаре.

Треба зато цијенити прегнуће да се слободно и критички кореспондира са сопственом прошлошћу, да се успостави дијалог са раносредњовјековним периодом државног и националног црногорског постојања, али још увијек недовољно проученог.

Маријан Миљкић